

56)

Drum e ție
românească în Transilvania.

de: Valeriu Pușcariu

Avântul simțitor pe care l'a luat în ultimul pătrar de veac organizarea turistică a regiunilor muntoase mai apropiate de capitala țării este astăzi un lucru cunoscut de toată lumea.

Artera de mare circulație a văii Prahovei cu imensele ei bogății naturale și stabilirea reședinței de vară a Dinastiei române la Sinaia au determinat prefacerea rapidă a unei regiuni ce trăia încă în sălbăticie acum șase decenii și au contribuit la descoperirea variatelor ei frumuseți naturale, pionierii turismului românesc apărând chiar înainte de cele dintâi locuri de vilegiatură.

În perioada eroică în care s'a înfiripat prima organizare a turismului românesc.

Ea formează puntea de legătură între acei ciobani ce au cutreerat dealungul veacurilor munții cu turmele lor sau ctitori de mânăstiri și schituri retrase în păduri ori scorburi de munți și turismul evoluat de astăzi, & acea drumeție cu sacul în spate, «purtând merinde pentru o săptămână, schimburi și o velință de

acoperit noaptea sub o stâncă sau la o căsuță de schit ", pe care a evocat-o nu de mult în fața microfonului unul din premegătorii acestui turism eroic, scriitorul Emanoil Bucuța.

Desvoltarea turismului și a sporturilor de iarnă s'a intensificat apoi după războiu în așa fel, încât astăzi se poate spune că valea superioară a Prahovei și masivul Bucegilor sunt regiunile țării noastre cele mai cercetate și mai temeinic organizate din punct de vedere turistic.

De la Câmpina și până la Predeal pe o distanță de aproape 50 Km, locurile de odihnă și de recreație, care formează un șirag aproape continuu, sunt populate vara și iarna de vilgiaturiști sau ~~știori~~, iar sus pe platoul ^{Bucegilor} în case de adăpost, răspândite la tot pasul, mișună mulțimea turiștilor.

Acest aflux de turiști n'a rămas fără influență asupra masivelor înconjurătoare.

Astăzi turismul de munte se dezvoltă în regiunea de Sud a Făgărașului, în munții Teleajenului, cât și în masivele vecine Bucegilor : Iezerul și Păpușa, foarte propice skiului.

Firește această adevărată cucerire a muntelui n'a rămas fără urmări și asupra celorlalte înfățișări ale turismului românesc: automobilism, turism de apă s. a., chemate mai de

curând la o viață nouă și care abia acum încep să se valorifice.

x
x x

Mai puțin este, însă cunoscut progresul pe care l'a realizat turismul românesc în provinciile Daciei transcarpatine și influența pe care a avut-o inițiativa particulară asupra promovării acestui turism în această parte de țară.

Cu o mai veche tradiție turistică, tributară în parte asociațiilor de turism ale Sașilor și Maghiarilor, Transilvania n'a putut încheia o activitate turistică a românilor în societăți organizate decât odată cu întregirea neamului în hotarele ^{lui} milenare.

Un proces istoric, pe care nu e locul să-l desbatem aici a împiedecat și această manifestare a vieții naționale românești.

Si aici însă premergătorii turismului românesc trebuie să căutați în acei strănepoți ai amalgamului traco - român, care retrași în fața istoriei sub umbra brazilor și a creștelor carpatice au cutreierat cu turmele lor în lung și în lat lanțul muntos ce înconjoară cetatea Ardealului.

Toponimia acestor munți, născută din svonul codrului, șopotul izvoarelor și tălăngile turmelor de oi, chiar dincolo

de 2000 m. arată mai bine decât orice că acești munți au fost leagănul vieții pastorale românești și a celui turism rustic, pe care nu l'au cunoscut nici când neamurile conlocuitoare, aciuete mult mai târziu în văile fertile și centrele citadine.

Si poate nicăeri mai mult decât în munții Transilvaniei această toponimie nu evoacă mai plastic înfățișarea reliefului sau legătura dintre om și natură.

Numiri ca: Cornu Munților, Gracu Pădurarilor, Retezatul, Piatra Grăitoare, Biserica Moțului, Bucura, Chicera Soimului, Valea Frumoasei, Râul Bărbat, Poiana Muerei, Pestera Zmeilor, vădesc pe lângă permanetizarea elementului autohton chiar în regiunile cele mai izolate și rezonanța lăuntrică pe care a avut-o natura pe răbojul atâtor veacuri de viață patriarhală românească.

Au căutat firește, turiștii sași și maghiari organizați de altfel în societăți temeinice să schimbe unele numiri sau să le boteze pe limba lor, dar încercarea a dat greș.

Căci ~~la~~ numiri cum sunt: Conradtspitze în loc de vrf. Ciobanului, Hohenstein în loc de Piatra Mare, Óreg-havas în loc de Muntele Mare sau Aranyosfő în loc de Scărișoara sau Szádecki-tó în loc de Lacul Podragu se mai păstrează doar în unele publicații de pe vremuri, turiștii minoritari însuși resemnându-se să adopte nomenclatura băștinășe.

Deschideți dealtfel una din cele mai serioase dintre aceste publicații " Anuarul Societății Carpatine a turiștilor din Sibiu" și vă veți convinge că chiar după 30 sau 35 de ani de la întemeierea acestei societăți, când ea era pe deplin consolidată , numele aproape tuturor oamenilor de încredere și al călăuzelor recomandați, fie că ei se află în Mții:Făgărașului, Piatra Craiului, Cibinului, Sebeșului, Bârgăului, Călimani ori Bistriței sunt românești. Ei se numesc: Vasile Velican, Ion Coțofan, Gh. Chicu, Ion Baci, N. Cucu, Ion Stănilă, Ion Bunea, Petre Cândrean etc.

Nu trebuie apoi trecut cu vederea, că un mare număr de cărturari români din Ardeal au contribuit la opera "Societății Carpatine Ardeleni din Sibiu", în calitate de membri ai asociației.

Un fapt ignorat desigur de mulți este că cu 7 ani înainte de nașterea societății turistice săsești, în Mai 1873 luase ființă la Brașov o " societate ~~ap~~pină a Transilvaniei (Siebenbürgische Alpenverein in Kronstadt ", având drept scop să " cerceteze Carpații, să îmbunătățească starea comunicațiilor, să organizeze excursii " etc.

Mai mult de un sfert din numărul membrilor ei era format din Români, restul fiind Sași din Brașov și împrejurimi.

N'am putut urmări durata acestei Societăți cu o atât de importantă contribuție românească, dar e foarte probabil că ea a fuzionat cu Societatea Carpatină din Sibiu, căci la întemeierea acesteia

- 6 -

găsim printre ^{fondatori,} membri, pe mulți membri ai societății alpine din Brașov.

În prejma Unirii găsim chiar grupe independente de turiști români, asociați în organizații proprii. Așa de pildă la Sibiu, Romul Popescu, bun cunoscător al munților Făgăraș și Cibin, vânător și fotograf experimentat la Sibiu, întemeiase societatea "Soimii", iar la Beiuș un alt îndrăgostit al muntelui, profesorul Ion Bușită conducea clubul turistic "Aurora", contopit mai târziu cu Turing Clubul României.

Se poate vorbi chiar de o literatură geografico-turistică românească pe la sfârșitul veacului trecut în care sunt descrise regiuni și itinerarii de excursii în : Mții Apuseni, Bucegi, Piatra Craiului Făgăraș, Cibin.

Așa sunt de pildă : broșura prof. Ioan Buteanu despre Stâna de Vale, cărțile lui Silvestru Moldovan despre Zarand și Munții Apuseni, apoi despre întreg Ardealul; descrierile de excursii ale lui Ioan Turcu și Romul Popescu, publicații care au avut răsunet și dincolo de Carpați atrăgând printre alții și atenția marelui scriitor Odobescu.

Totuși din punct de vedere al organizației turistice propriu zise, prima inițiativă turistică românească apare abia după Unire către sfârșitul anului 1921, când din imboldul savantului ^{și} exploratorului bine cunoscut Emil Racoviță, se întemeiază la Cluj societa-

tea " Frăția Munteană ", ~~cu~~ scopul de a strânge într'un mănunchiu puterile celor ce iubesc munții."

Sămânța n'a fost aruncată în vânt, căci după atâtea afirmări în alte domenii de activitate, trebuia ca și în domeniul turistic României să-și aducă partea lor de contribuție, alături de minoritarii conlocuitori Sași și Maghiari, care cu tot mediul propice nu-și înjghebaseră o activitate turistică decât în unele regiuni din Transilvania.

Câțiva ani mai târziu o altă inițiativă pornită din grupul de turiști ce luaseră parte și la întemeierea " Hanului Drumeților " din Bucegi, transformat apoi în ^{cc}Turing - Clubul României " prinde roade temeinice prin înființarea celor 2 secțiuni din Brașov și Cluj, aceasta din urmă începându-și activitatea în regiune ^aaproape virgină de frumuseți nebănuite, a " Munților Apuseni ".

Mărirea patrimoniului acestei secții prin fuziunea cu Societatea " Frăția Munteană " al cărui nume îl adoptă, ~~reper-~~ ~~curșionile~~, propaganda și indemnul membrilor Turing - Clubului României împânzesc curând aproape întreg cuprinsul Ardealului.

La Deva, în Banat, în Maramureș, pe granița de vest la Arad

și Satu Mare, mai recent la Sibiu, iau ființă alte secții ale Turing - Clubului României, numărul membrilor activi ai acestei asociații în Transilvania, apropiindu-se astăzi de 2000.

Vom reveni poate mai pe larg, cu altă ocazie asupra contribuției ce a adus-o Turing - Clubul României la propășirea turismului românesc. ^{în Ardeal} Astăzi ne vom mulțumi numai să enumerăm unele din principalele ^{lui} ~~o~~ infăptuiri.

Alături de activitatea de propagandă desfășurată prin scris și viu grai, prin organizări de excursii și deschideri de regiuni aproape necunoscute, cum era o bună parte din Retezat sau regiunea centrală a Munților Apuseni, -construiri de cabane și semnalizări de drumuri, însumând o rețea de sute de kilometri, stau la îndemâna turistului pentru popas și îndrumare.

Pe Cristianul Mare, în : Retezat, Munții Apuseni, Călimani, Tara Oașului și Maramureș, aceste adăposturi de munte, pun la dispoziția turistului esențialul confortului modern.

Alte societăți turistice românești cu număr ^{mic} mai ~~restrâns~~ de membri, ^{în teritorii mai restrânse} ~~dar~~ cu acelaș entuziasm și dor de muncă, ~~în teritorii mai restrânse~~ se manifestă pretutindeni unde e un loc de mare frumusețe, care să atragă pe turiști.

Organizarea turistică a muntelui s'a limitat ^{aici} în spațiu spre a câștiga în profunzime.

Așa s'a născut stațiunea de altitudine de pe Muntele Mic, s'ap^ă înjghebat o mișcare turistică pe Mtele Semenio în jurul cabanelor construite de soc. " Banatul " din Oravița, cât și de particulari, o alta în jurul caselor din munții Lotrului și Cibinului unde tânăra asociație turistică " Munții Noștri " din Poiana Sibiiului depune o activitate din cele mai rodnice.

Iarna a adus majorității acestor adăposturi o clientelă turistică sporită și prin aportul adus de batalioanele de vânători de munte, care la rândul lor au deschis turismului de iarnă regiuni încă neexplorate din munții noștri, cum e la Lutoasa în Maramureș, în Banat ea și în Mții Apuseni.

Influența pe care a avut-o în ultimele două decenii drumeția noastră de munte asupra celorlalte ramuri de dezvoltare ale turismului este desigur încă greu de apreciat.

Totuși ea e ușor de întrezărit în cadrul Transilvaniei, unde elementul priordial al reliefului îl formează muntele.

Desvoltarea stațiunilor balneare și mai ales climatice, aproape toate ~~toate~~ așezate în preajma muntelui, depinde în

bună parte de acea a tursimului de munte.

El e merit să canalizeze către locurile de recreație o clientelă mai numeroasă decât a obișnuiților vilegiaturisti. Ceea ce s'a întâmplat pentru valea Prahovei, unde stațiunile climatice sunt în plină înflorire datorită turismului de munte și sporturilor de iarnă, se întâmplă astăzi și în Ardeal.

Stațiuni climatice cu un confort redus cum erau Păltinșul sau Stâna de Vale, altele inexistente cu 10 ani în urmă, cum e Lacul Rogu, își măresc an de an clientela, își sporesc hotelurile și îmbunătățesc confortul grație aportului pe care-l aduce turismul de munte.

Fără îndoială, drumetia noastră de munte are încă multe colțuri de țară de cercetat mai cu seamă în această Transilvanie cu drumuri ocolite ce urmează de obicei firul apelor. Muntele adesea e departe și greu de ajuns, fiindcă lipsște încă șoseaua, această neîntrecută animatoare a peisagiului și a așezărilor omenești.

Pe liniile laterale, trenurile se mișcă încă alene și adorm ceasuri întregi prin gări în așteptarea legăturii.

În secolul avionului, de la Turda la Câmpeni călătorului îi trebuie 5 ore spre a străbate cu trenul o distanță de

84 Km., echivalentă cu cea de la Ploești la Predeal. In regiuni de un pitoresc desăvârșit cum e valea superioară a Mureșului, regiunea ~~Mărtieșă~~ Oravița - Anina, Valea Arieșului, calea ferată ca și soseaua sunt departe de a asigura condiții favorabile circulației turistice.

Aici rolul inițiativei particulare încetează spre a lăsa loc celei convenite din partea Statului.

Nu e desigur locul să ne ocupăm acum de ~~ceia ce s'a realizat sau nu s'a realizat de către Stat ori de rostul organizației de Stat a turismului,~~ dar trebuie să recunoaștem ^{ca} cel mai mare serviciu pe care l'a adus ^{Statul} turismului în Transilvania și posibilității de cunoaștere a acestei provincii de către străini este construirea șoselei de la granița de Vest la Dunăre și Marea Neagră, șosea care face parte integrantă din traseul arterei internaționale ^{n/} Londra - Istanbul.

Dintr-o lungime de 916 Km., aproape ^{în ea} 1/2 adică 441 Km., această șosea străbate Ardealul, înlănțuind aspecte geografice din cele mai pitorești, o parte din munții Apuseni, Valea mijlocie a Mureșului, ținuturile Sibiului și al Făgărașului și al Bârsei, străjuite de creste de munți, întovărășite de numeroase stațiuni balneare și climatice și de cele mai caracteristice orașe ale Transilvaniei: Oradea și Clujul, ^{mai ales} cu metropolă ~~mai~~

de cultură cu institute și clinici universitare, cetatea istorică Alba Iulia, Sibiu și Brașovul cu vestigii din Evul Mediu.

Perspectivile de dezvoltare ale turismului transilvănean se pot întrevedea de pe acum. Căci grefarea pe această mare arteră de comunicație a atâtor drumuri ce se infundă în văi sau în cotloane de munte și asocierea lor în circuite, va deschide pentru toate felurile de turism regiuni noi, încă neexploatate, unde străimul va putea aprecia pe lângă variatele însușiri ale cadrului natural originalitatea manifestărilor etnice și valoarea estetică a celei mai autentice vieți patriarhale.

Iar defileurile Carpaților care așteaptă să fie sfredelite de drumuri noi, vor ^{desăvârși înfrățirea deplină și regnică} ~~prea~~ ~~marca fraternitate a conștiințelor~~ ^{faștele} între ~~secolele~~ județe hotarnice și va face să se uite o graniță, ^{ce n'a existat de altfel în conștiința poporului,} ~~care nici când n'a împiedicat~~ ~~care de altfel niciodată nu a~~ ~~impiedicat legătura sufletească care unește cele două versante~~ ale Carpaților.

Val. Pușcariu